

تحليل مختصر اوضاع

جنگ های درازمدت، بی ثباتی و عدم انکشاف سبب بیجا شدن و مهاجرت درازمدت افراد از افغانستان به سوی اروپا شده است. مهاجرین غیرقانونی که از افغانستان به سمت اروپای غربی مهاجرت می کنند، عمدتاً یا از مسیر مدیترانه شرقی یا از مسیر بالکان غربی عبور می کنند. هر دو مسیر یاد شده که به صورت مکرر مورد استفاده قرار می گیرند، در اکثر موارد مهاجرین را با خطرات محافظتی روبرو می سازند که عمدتاً شامل حمله فزیکتی، سرقت و حتی مرگ بوده می تواند، آنها اینگونه خطرات را نه تنها از جانب بازیگران غیرقانونی مانند قاچاقبران متحمل می شوند، بلکه به گفته آنها در بسا موارد نیرو های سرحدی نیز به همچو اعمال دست می زنند.

فشرده اهداف و میتودولوژی

فشرده یافته های کلیدی

دسترسی به خدمات در مسیر راه می تواند برای مهاجرین چالش برانگیز باشد. متأسفانه شماری زیادی از مهاجرین تازه وارد اظهار داشته اند که آنها حین مسافرت تقریباً به هیچگونه خدمات درازمدت دسترسی نداشته اند. دلایل دسترسی ضعیف به خدمات در مسیر راه به درستی شناخته نشده اند. هدف اساسی این مطالعه را شناسایی و درک بهتر عوامل اثرگذار بالای دسترسی به خدمات در میان مهاجرین و پناهنده گان افغان که عمدتاً از مسیر مدیترانه شرقی و مسیر های بالکان غربی به اروپا مهاجرت می کنند، تشکیل می دهد. این در واقع بخشی از تلاش های فراتر شورای پناهنده گان دنمارک (DRC) و مرکز مهاجرت مختلط (MMC) می باشد که مرام آن روی دست گرفتن یک کمپاین ارتباطات اجتماعی و تغییر سلوک و رفتار (SBCC) به منظور حمایت از مهاجرین و پناهنده گان احتمالی افغان می باشد، تا آنها به سلوک و رفتار های مجهز گردند که مصونیت خویش را به گونه قابل ملاحظه حفظ نمایند و از خطرات محافظتی که در برابر آنها وجود دارند جلوگیری به عمل آورند. تمام یافته های این گزارش بر مبنای نتایج بررسی مدارک و جمع آوری اطلاعات اولیه استوار می باشند: به تعداد 47 مصاحبه نیمه ساختار یافته با مهاجرین و عرضه کننده گان خدمات در کشور های ایران، ترکیه، بلغاریا و صربیا انجام یافته اند.

کدام خدمات در کدام موقعیت ها قابل دسترس اند؟

دسترسی به خدمات از یک کشور تا کشور دیگر به گونه قابل ملاحظه متفاوت می باشد، بناً نباید در تمام مسیر راه در مورد آنها قضاوت عمومی و یکسان صورت گیرد.

در کشور ایران، برای اینکه افغان های نیازمند حمایت بتوانند به خدمات مورد نظر دسترسی داشته باشند، باید تمام آنها در سیستم دولتی موسوم به (همایش) ثبت و راجستر شوند. آنده افرادی که اسناد به دست آورده اند به صورت عموم می توانند به خدمات صحتی، مسکن و آموزش دسترسی داشته باشند، اما متأسفانه دسترسی به خدمات خشنونت مبتنی بر جنس تا حدی ضعیف به نظر می رسد. آنده مهاجرینی که اسناد به دست نیاورده اند معمولاً به آموزش و اسکان دسترسی خوب دارند، اما متأسفانه دسترسی به خدمات صحتی، مساعدت های حقوقی و خدمات محافظتی تا حدی ضعیف به نظر می رسد. مؤسسات غیردولتی را در ایران می توان به ندرت سراغ نمود و اگر دریافت هم شوند از مقررات سخت برخوردار اند. مهاجرین معمولاً برای دسترسی به خدمات به جامعه بزرگ افغان های مقیم ایران اتکا می کنند.

در کشور ترکیه، مهاجرین می توانند برای حمایت بین المللی به اداره مهاجرت درخواست ارائه نمایند. زمانیکه مهاجرین درخواست حمایت ارائه می کنند، آنها مکلف هستند تا به عوض مراکز اصلی شهری در شهر های کوچک مستقر شوند. آنده افرادی که اسناد به دست آورده اند، عمدتاً از دسترسی

خوب به خدمات صحتی اولیه و مساعدت های حقوقی برخوردار اند، هرچند دسترسی به خدمات صحتی ثانوی ضعیف به نظر می رسد. آنده افرادی که اسناد به دست نیآورده اند، تقریباً به هیچگونه خدمات دسترسی ندارند. خاصتاً در ایالت وان که با کشور ایران هم مرز است و نخستین نقطه توقف برای کتله بزرگ مهاجرین پنداشته می شود، خلای متذکره مشهودتر به نظر می رسد. علی الخصوص فقدان دسترسی به خدمات در میان افغان ها به یک مشکل حاد مبدل شده است، زیرا توجه های امدادسانی در ترکیه بیشتر به شهروندان کشور سوریه معطوف گردیده است و متاسفانه هیچگونه سیستم رجعت دهی مرکزی وجود ندارد.

در کشور بلغاریا، ثبت و راجستر مهاجرین از پیش شرط های عمده دسترسی به خدمات دولتی به شمار می رود، اما دولت فعالانه تلاش به خرج می دهد تا در این راستا مانع پناهجویان شود. افغان های که راجستر می شوند، باید در مراکز ترانزیت مستقر شوند. آنده افرادی که در خارج از مراکز متذکره به سر می برند از حق دسترسی به خدمات محروم می شوند. شرایط نامناسب به نظر می رسند و متاسفانه برای اطفال بدون سرپرست و دور از والدین خویش هیچگونه مرکز جداگانه وجود ندارد. برای حمایت از مهاجرین در نقاط کلیدی مسیر راه مراکز معلوماتی وجود دارند، هرچند سیستم رجعت دهی مرکزی به چشم نمی خورد.

در کشور صربیا، مدیریت و هماهنگی خدمات مهاجرین و پناهنده گان به دوش دولت جمهوری صربیا بوده که خدمات متذکره عمدتاً از طریق پنج مرکز پناهنده گی و 11 مرکز پذیرش/ترانزیت ارائه می شوند و دو مرکز برای اطفال اختصاص داده شده اند. تقریباً 80 درصد مهاجرین و پناهنده گانی که می خواهند از خاک صربیا عبور کنند، ثبت و راجستر می شوند و به یکی از مراکز متذکره دسترسی دریافت می کنند. مراکز یاد شده خدمات اساسی را با رعایت ستندرد های مناسب ارائه می کنند. دسترسی به خدمات ثانوی معمولاً مستلزم حمایت مؤسسات غیردولتی می باشد. یک سیستم رجعت دهی مرکزی و یک رویکرد واحد طی مراحل به چشم می خورد که مهاجرین با آن آشنایی کامل دارند و طوری به نظر می رسد که از مؤثریت خوبی برخوردار باشد. اما هم خدمات ترجمه و هم خدمات PSS نیاز به بهبود دارند.

در میان بازیگران برداشت از نیازمندیها تحت تاثیر چه چیز قرار دارد؟

میزان آگاهی و درک مشکلات و نیازمندیهای مهاجرین نه تنها در میان عرضه کننده گان خدمات بلکه در میان خود مهاجرین نیز پایین می باشد. به صورت عموم، یافته های این مطالعه نشان می دهند که بین خدماتی که مهاجرین مطالبه می کنند و خدماتی که جامعه مدنی قادر به ارائه آنها است، تفاوت قابل ملاحظه دیده می شود. تفاوت های متذکره معمولاً از عوامل سه گانه ذیل برخوردار اند:

- **نیازمندیهای فوری، خدمات میان مدت.** تقریباً تمام افرادی که با آنها مصاحبه صورت گرفته است از نیاز به مواد غذایی، آب آشامیدنی، سرپناه و امنیت در مناطق مرزی و نیاز به خدمات صحتی عاجل جراحی در مناطق مرزی شاکلی اند. از جانب دیگر، عرضه کننده گان خدمات عمدتاً بالای خدمات میان مدت و درازمدت تمرکز می نمایند و تمرکز بیشتر آنها بالای فراهم ساختن خدمات سرپناه، ترجمه و معلومات می باشد. زمانیکه مهاجرین با مشکلات فوری و کوتاه مدت روبرو می شوند، متأسفانه در می یابند که به همچو خدمات اولویت داده نشده است.
- **تمایل به حمایت از مهاجرت های غیرقانونی، ظرفیت حمایت از ادغام مجدد.** مهاجرین و پناهنده گان تاکید می ورزند که نیازمندی اساسی آنها را رسیدن به کشور مطلوب تشکیل می دهد، بناً خدماتی که آنها به آن بیشتر نیاز دارند عبارت از خدماتی اند که آنها را در ادامه دادن به سفر در یک مسیر غیرقانونی کمک نمایند. از جانب دیگر، عرضه کننده گان خدمات خواهان حمایت از سفر قانونی و ادغام مجدد می باشند. آنها می خواهند که مهاجرین به حمایت روانی اجتماعی، مساعدت های حقوقی، آموزش، اشتغال و سهولت های فراگیری زبان که هدف آن تسهیل بخشیدن روند ادغام و احیای مجدد آنهاست، دسترسی داشته باشند.
- **مناطق مرزی در مقابل مراکز ترانزیت.** مهاجرین و پناهنده گان خواهان دسترسی به خدمات اضطراری حین عبور از این مسیرها می باشند. تمرکز بیشتر بالای این صورت می گیرد که خدمات مذکور دورتر از مناطق مرزی کنونی یعنی در مراکز ترانزیت قابل دسترس باشند. البته دلیل عمده آنرا فعالیت های نظامی در امتداد مرزها و اقدامات سیاسی دولت های میزبان تشکیل می دهد

چه چیز می تواند دسترسی به خدمات را متاثر سازد؟

دولت ها

دولت ها می توانند در ارائه ساختار خدمات و چگونگی کنترل دسترسی مهاجرین به خدمات نقش کلیدی داشته باشند. آنها به وضع قواعد و مقررات مبادرت می ورزند و عمدتاً بالای محیطی که در آن خدمات ارائه می شوند تسلط کامل دارند. پالیسی های دولت می توانند بازتاب دهنده برداشت ها و نگرش جوامع میزبان باشند.

- **وضعیت.** داشتن اسناد و مدارک برای دسترسی لازم به خدمات در تمام کشور های مورد نظر ضروری می باشد. در تمام کشور ها به استثنای ایران یک سیستم ثبت و راجستر وجود دارد که از لحاظ نظری به روی تمام پناهنده ها باز می باشد، اما در عمل دیده می شود که منسوبین دولتی دست به اقداماتی می زنند که در واقع مانع راجستر افغان ها در سیستم پناهجویی می شوند. هراس مهاجرین و پناهنده گان از دستگیری که در واقع با وضعیت غیرقانونی بودن آنها پیوند دارد، آنها را با یک وضعیت متناقض روبرو می سازند که در واقع سبب افزایش آسیب پذیری آنها می شود. آنها از تماس با مراجع دولتی شدیداً هراس دارند و این امر سبب شده است تا آنها در مورد حقوق خویش و چگونگی دستیابی به آن آگاهی لازم نداشته باشند.

- **اولویت های دولت میزبان و تمویل کننده گان.** اولویت های دولت میزبان و تمویل کننده گان شدیداً موقعیت ها و انواع خدمات قابل دسترس برای افغان ها را متاثر می سازند. پالیسی های دولت میزبان عمدتاً دسترسی به خدمات مهاجرین و پناهنده گان را در مسیر راه تحت کنترل دارند. تمویل کننده گان (اعم از افراد و کشور ها) در تعیین هزینه قابل دسترس برای عرضه کننده گان خدمات جهت ارائه فعالیت ها نقش اساسی دارد.

عرضه کننده گان خدمات

عرضه کننده گان خدمات غذایی به مهاجرین نیز از نقش به سزایی در فعالیت های بشردوستانه/امدادرسانی برخوردار اند. در اکثر موارد، عرضه کننده گان خدمات فعالیت های خویش را طوری تنظیم می کنند که بتوانند به مقیاس بزرگ به نیازمندیهای مهاجرین رسیده گی نمایند، زیرا به باور آنها ارائه خدمات به مقیاس کوچک برای مهاجرین آسیب پذیر مشکل ساز می باشد.

معیارات آسیب پذیری. از معیارات آسیب پذیری معمولاً گروه های معین مانند زنان مجرد، والدین تنها، خانواده بزرگ، اشخاص دارای معلولیت و کهنسالان مستفید می شوند. استفاده از معیارات آسیب پذیری، عمدتاً مردان مجرد را از هرگونه حمایت مادی در کشور های ایران و ترکیه بی بهره می سازند. متأسفانه مهاجرین نتوانسته اند طرز استفاده از معیارات متذکره را به درستی درک نمایند، بناً می تواند سبب بروز بی اعتمادی شود.

- **پیچیده گی.** مهاجرین و پناهنده افغان که در مصاحبه شرکت ورزیده اند گزارش داده اند که از برخورد نادرست و منفی عرضه کننده گان خدمات خاصاً زنان به ستوه آمده اند. بالمقابل، به هر اندازه که خدمات بیشتر باشند، به همان اندازه برای مهاجرین و پناهنده گان دشوارتر خواهد بود که بتوانند به گونه مؤثر مطابق سیستم متذکره پیش بروند. سه معضله که مهاجرین و پناهنده گان می خواهند به آن رسیده گی لازم صورت گیرد عبارت از خدمات رجعت دهی، مراکز خدمات و خطوط تلفونی می باشند.

- **زبان.** مشکلات زبان می تواند سبب شود تا پناهنده گان از دریافت خدمات دوری نمایند. مشکلات متذکره سبب خواهند شد تا در پیوند با نیازمندیهای آنان سوء تفاهم ایجاد شود مشکلات آنها طوری که لازم است پیگیری نشوند. نبود خدمات مناسب ترجمه هم توسط مهاجرین و هم توسط عرضه کننده گان خدمات گزارش داده شده است، که در واقع یکی از موانع عمده دسترسی به خدمات به شمار می رود.

افراد

ویژه گی ها و تجارب فردی مهاجرین نیز می تواند روند دسترسی به خدمات را متاثر سازد. تمام مهاجرین از خصوصیات همسان برخوردار نیستند؛ در میان آنها از لحاظ دسترسی به بودجه و معلومات، تجارب مسیر راه و عوامل های مرتبط به جمعیت تفاوت های قابل ملاحظه به چشم می خورند.

- **تراوما.** خطرات محافظتی که افغان ها در جریان مهاجرت های غیرقانونی با آن روبرو هستند و تراوما ناشی از آن کاملاً مشهود و مستند می باشند. پیامد های تراوما روانی عمدتاً از دو طریق تظاهر می نمایند: رفتار اجتناب کننده و عدم اعتماد بالای دیگران. تراوما روانی در واقع چالش های دسترسی را شدت بخشیده و سبب می شود تا در دستیابی به خدمات مشکلات اضافی رونما گردد و بالنوبه میزان اعتماد بالای عرضه کننده گان خدمات و ترجمانان شدیداً کاهش یابد.

- **پول.** هرگاه در هر کشور موانع بیروکراتیک و قانونی وجود نداشته باشند، پول می تواند روند دسترسی به خدمات را متاثر سازد. خواه از لحاظ پرداخت رشوه به مقامات دولتی باشد، خواه از لحاظ پرداخت هزینه به خدمات خصوصی. افرادی که از چنین امکانات برخوردار اند، توقع دارند که خدمات را به نفع خود بچرخانند.
- **ملیت و قومیت.** تبعیض در دسترسی به خدمات می تواند دو عامل داشته باشد. یکی اینکه می تواند پیامد ناگوار اقدامات طراحی شده برای ناامید ساختن مهاجرین و پناهیجویان از دریافت پناهنده گی باشد، دیگر اینکه می تواند ناشی از رسیده گی نامناسب و ناچیز عرضه کننده گان خدمات باشد.
- **معلومات.** سطح آگاهی پاسخ دهنده گان در مورد چگونگی مؤثریت خدمات و حقوق ایشان به عنوان پناهنده یا پناهجو به گونه شگفتی انگیز پایین می باشد. با نگاهی به گذشته می توان گفت که عده کثیری افرادی که به اروپا مواصلت نموده اند و یا برای مدت طولانی در مسیر راه گیر مانده اند اظهار داشته اند که داشتن آگاهی و معلومات قبل از مهاجرت یک امر ضروری می باشد. اما متأسفانه اکثریت آنان در آغاز سفر فکر نمی کردند که آنها به دسترسی به خدمات نیاز خواهند داشت، زیرا قاچاقبران به آنها وعده داده بودند که یک سفر سریع و مصون در پیش خواهند داشت.

پاسخ دادن این پرسش دشوار است که کی ها می توانند بالای مهاجرین و پناهنده گان نفوذ داشته باشند تا آنها سلوک و رفتار خود را تغییر دهند و چگونه به آن دست یابند. هرگز نمی توان تنها با در اختیار قرار دادن معلومات دقیق بسنده نمود، بلکه باید به این پرسش ها پاسخ داده شود که آیا معلومات متذکره می تواند از طریق یک کانال یا منبع معتبر به دسترس آنها قرار گیرد یا خیر و اینکه آیا اداره یا مرجع مناسب در این عرصه وجود دارد یا خیر.

- **خانواده، دوستان و سایر پناهنده گان.** هم برای مردان و هم برای زنان افغان با اعتبار ترین منبع اطلاعاتی در مورد مهاجرت می تواند دوستان و اعضای خانواده ایشان در سایر کشور ها و افغانستان و بالاخره مهاجرین عودت کننده باشند. از آنجاییکه اعضای خانواده و همسالان به عنوان منبع اصلی اطلاعاتی آنها شمرده می شوند، بناً آنها می توانند بالای ایشان تأثیرگذار باشند، اما مهاجرین و پناهنده گان اظهار داشته اند که آنها در نهایت درک نموده اند که معلومات ارائه شده اکثراً نادرست بوده اند.

- **قاچاقبران.** به ملاحظه رسیده است که مهاجرین و پناهنده گان بیش از حد بالای قاچاقبران اعتماد می کنند و تغییر دادن این سلوک و رفتار یک کار دشوار به نظر می رسد. این در حالیست که عده کثیری از افرادی که با آنها مصاحبه صورت گرفته است خاطر نشان نموده اند که بعد از آنکه آنها از سرحد اول و یا دوم عبور نموده اند، اعتماد خود را بالای قاچاقبران به کلی از دست داده اند، شمار زیادی آنها اظهار داشته اند که انکار نمودن از خدمات وعده شده مانند مواد غذایی، آب آشامیدنی، خدمات محافظتی و سرپناه عوامل کلیدی به شمار می روند.

- **عرضه کننده گان خدمات.** در مورد اینکه مهاجرین و پناهنده گان به یک عرضه کننده خدمات اعتماد داشته باشند و اینکه آنها به دسترسی به خدمات تمایل داشته باشند، یک رابطه واضح و روشن وجود دارد. مهاجرین و پناهنده گان عمدتاً به حرف ها و معلوماتی که توسط اعضای خانواده و همقطاران شان دهن به دهن انتقال می یابند باور می کنند. بناً، عرضه کننده گان خدمات به وجه احسن می توانند بالای برداشت ها و نگرش مهاجرین و پناهنده گان در مورد خدماتی که آنها ارائه می نمایند، اثرگذار باشند، البته از طریق حصول اطمینان از اینکه افرادی که با ایشان تماس می گیرند باید از تجارب مثبت برخوردار باشند، به شمول حصول اطمینان از اینکه باید آنها قبلاً با مسائل مختلف مانند معیارات انتخاب آشنایی کامل داشته باشند.

• **جامعه میزبان.** جوامع میزبان می توانند از طریق حمایت از تصامیم سیاسی و پالیسی های عامه که بالای دسترسی به خدمات اثرگذار می باشند و از طریق قابلیت های خویش در راستای ایجاد یک محیط مصون و پذیرفتنی، از نفوذ قابل ملاحظه برخوردار باشند. متأسفانه از هر دو لحاظ شواهد منفی به چشم می خورد. مصاحبه های که با افراد مختلف در تمام موقعیت ها صورت گرفته است حاکی از برخورد منفی جوامع میزبان می باشند.